

Violant, l'enigmàtica cunyada d'En Colom

Autor: Pep Mayolas

Data de publicació: 01-05-2010

En el relat dels darrers anys del Descobridor d'Amèrica, sempre se'ns diu que En Colom, xacrós i immobilitzat, s'estava a Sevilla a casa de la seva cunyada Briolanja o Violante Moniz, vídua d'en Miguel Moliart o Muliart, i casada en segones núpcies amb en Francisco Bardí¹. Diversos estudiosos de la història colombina s'han trencat el cap mirant d'identificar el primer marit –el segon, hom sembla tenir clar que és d'origen italià²-, a qui també veiem anomenat Vicente³ Muliart, i li han adjudicat gairebé tantes nacionalitats com grafies al seu llinatge, tal com examina amb minuciositat en Dalmau Valls⁴.

A despit de qui fos el marit en cada moment i de les simptomàtiques vacil·lacions, ja sigui en el nom o en el cognom del primer, ja sigui en la seva residència (tan aviat els fan veïns de Huelva, com residents a Palos, com a San Juan del Puerto)⁵, però, sempre veiem aquesta presumpta cunyada de l'Almirall acollint en Cristòfor Colom i els seus fills entre viatge i viatge a Amèrica, i fins i tot el 14856, quan el futur Descobridor arriba per primer cop a Andalusia procedent de Portugal. He escrit "presumpta", perquè aquesta Violante, Briolanja o Beatriz se'ns vol fer passar per germana de Felipa Moniz de Perestrela o Perestrel⁷, l'esposa portuguesa del Colón genovès, i com que aquesta és la identitat falsejada de la veritable esposa d'en Colom, la infanta Felipa d'Aviz i d'Urgell⁸, i les dues germanes d'aquesta dama ja eren mortes el 14859, estaríem davant d'una falsa cunyada que només serveix per emmascarar la personalitat d'una dona important de la nissaga dels Colom barcelonins.

Així, com que per la banda de la muller portuguesa de l'Almirall no és possible de localitzar una cunyada plausible, l'hem buscada en l'arbre genealògic dels Colom de Barcelona¹⁰, entre les esposes dels germans del Descobridor. Notem que no hi ha cap Beatriu, i sí una Violant de Mont-ros, que és la primera esposa d'en Lluís Colom i Bertran, però a l'època que ens ocupa aquest ja està casat en segones núpcies amb Elionor Serra¹¹, per la qual cosa l'hem de descartar. No obstant això, hem trobat una altra Violant a la genealogia barcelonina, i aquesta està cridada a tenir un paper cabdal en la biografia del Descobridor, perquè era la seva jove: es tracta de Iolanda o Violant de Soler¹², la segona muller d'en Jaume Colom i d'Alòs.

El canonge Guillén (1933 - 2003), autor d'una biografia d'en Ferran Colom, tot parlant de la tercera expedició de l'Almirall, que sortí de la península el 1498, ens assabenta que "aquest viatge també fou preparat a Sevilla i segurament a casa dels Muliart, els quals el 1496 havien fet mudança a un altre domicili, també a Sevilla. S'havien comprat, sens dubte amb ajut del seu cunyat, una casa nova al carrer Francos, nova llar del clan dels Colom"¹³. Aquesta notícia quadraria perfectament amb la bonança econòmica dels Colom barcelonins, atès que tenim documentada una casa del fill gran de l'Almirall, en Jaume Colom i d'Alòs, i la seva segona esposa, Violant de Soler, anomenada la Torre del Puig dels Tallers, "al final de l'actual carrer de Tallers"¹⁴, notícia que trobem per primera vegada en una carta del 9 d'octubre de 1927, on l'Enric Mitjana de las Doblas notifica a en Lluís Ulloa que ha trobat "documentació d'un Jaume Colom, propietari d'una finca al carrer de Tallers de Barcelona l'any 1516 (...)"¹⁵. Però més endavant, el mateix Mitjana ens precisa: "sabem que el 1496 [en Jaume Colom] vivia a la "Torre dels Tallers", que era de la seva propietat i estava situada en l'avui carrer de Valldonzella amb cantonada a les de Tallers i Montalegre"¹⁶. Diguem de passada que aquesta informació ens explicaria, de manera prou natural, que en Jaume Colom (el Diego Colón de la Història falsejada) bategés un trepig de sucre a Sant Domingo¹⁷ amb el nom de Nostra Senyora de Montalegre¹⁸, en honor del carrer on vivia a Barcelona o de les seves veïnes, les canongesses agustines del monestir de Montalegre¹⁹.

Veiem, aleshores, que des del 1485, any en què fan fugir en Cristóbal Colón de Portugal, fins a la seva mort, el Descobridor passarà les seves estades a Castilla—quan no és a la Cort- a casa d'aquesta "cunyada", sigui quin sigui el marit. És un recurs comprensible. Si haguessin escrit "nuera", que era el veritable parentiu de la Violant amb en Joan Cristòfor Colom, la relació hauria estat immediata i evident. I com que el fill gran del Colón genovès encara és una criatura el 1485 i l'altre (l'Hernando) ni tan sols ha nascut, el Descobridor no pot tenir cap nuera, per la qual cosa gairebé no els queda més remei que transformar-la en cunyada. Però si en Colom era un home d'edat molt avançada, com defensem, el més natural era que fos atès per la seva jove, més que no pas per una dona que, en condicions normals, seria tan gran com ell.

Així, podem concloure amb prou versemblança que el 1505, en Joan Colom de 90 anys, xacrós i immobilitzat, s'estava a casa del seu fill Jaume, però com que aquest anava amunt i avall representant-lo a la Cort²⁰, era l'esposa d'en Jaume, la Violant de Soler, qui tenia cura del vell Almirall. Si en Colom morí a Barcelona, aleshores, és molt possible que ho fes en aquella Torre delimitada pels carrers de Valldonzella, Tallers i Montalegre, l'indret on avui s'alça la Biblioteca de la Facultat de Geografia i Història de la Universitat de Barcelona.

Pep Mayolas

NOTES BIBLIOGRÀFIQUES

1 JUAN GUILLÉN, Hernando Colón, Humanismo y bibliofilia, Fundación José Manuel Lara, Sevilla, 2004, p. 68.

2Ídem.

3Ídem, p. 20 i 232.

4 DALMAU VALLS, "Rerafons 'aragonès'", dins Colom i el món català, Rafael Dalmau editor, Barcelona, 1993, p. 378-379.

5JUAN GUILLÉN, ob. cit., p. 233.

6Ídem, p. 20, 226-227, 233.

7 DALMAU VALLS, ob. cit. p. 378.

8 CAIUS PARELLADA i CARDELLACH, "La dona del descobridor Colom", dins les Actes del II i III Simposi sobre la Descoberta Catalana d'Amèrica, Ajuntament d'Arenys de Munt, Arenys de Munt, 2006, p. 118-120.

9 Felipa d'Aviz o de Coïmbra tenia dues germanes: Isabel de Coïmbra, primera esposa del rei Alfons V de Portugal, morta el 1455, i Beatriu de Coïmbra, casada amb Adolf de Clèves, senyor de Ravenstein, i morta a Bruges el 1462. De cap de les dues se sap que haguessin viscut mai a Andalusia.

10 JORDI BILBENY, Cristòfor Colom, Príncep de Catalunya, Edicions Proa S.A., Barcelona, 2006, p. 436.

11 PERE CATALÀ i ROCA, "Els Colom de Barcelona", dins Colom i el món català, Rafael Dalmau, Editor, Barcelona, 1993, p. 79.

12Ídem, p. 76.

13. JUAN GUILLÉN, ob. cit., p. 44.

14 ENRIC MITJANA DE LAS DOBLAS, "La casa dels Colom a Barcelona", dins Colom i el món català, Rafael Dalmau editor, Barcelona, 1993, p. 87.

15 FRANCESC ALBARDANER i LLORENS, "Epistolari d'Enric Mitjana de las Doblàs amb Lluís Ulloa", Butlletí del Centre d'Estudis Colombins (www.cecolom.cat) Any XVI / Núm. 47 / març 2009, p. 13.

16 ENRIC MITJANA DE LAS DOBLAS, Colom català, mecanoscrit dels anys 50 del segle XX, p. 115.

17 ALBA VALLÈS i FORMOSA , "La cessió a la Corona del ducat de Veragua", Terra Rubra n° 92, Tarroja de Segarra, gener-febrer de 2005, p. 10.

18 ALBA VALLÈS i FORMOSA, "La casa dels Colom a Santo Domingo", Terra Rubra n° 99, Tarroja de Segarra, març-abril de 2006, p. 9.

19 ERNEST ZARAGOZA i PASCUAL, Catàleg dels monestirs catalans, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 1997, p. 147.

20 JUAN GUILLÉN, ob. cit., p. 68.